

DIAGNÓZY A INTERVENCE POHLEDEM PEDAGOGŮ OŠETŘOVATELSTVÍ

PhDr. Jiří Frei, Ph.D., MBA

Doc. PhDr. Alexandra Archalousová, PhD.

¹*Fakulta zdravotnických studií, Západočeská univerzita v Plzni*

²*Zdravotnická záchranná služba Plzeňského kraje*

³*Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre; Fakulta sociálních vied a zdravotníctva; Katedra ošetrovateľstva*

Abstrakt

Důraz v ošetrovatelském vzdělávání a klinické praxi je kladen na validační šetření a jeho implementaci do vzdělávání sester a dalších zdravotnických profesí. Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, které ošetrovatelské diagnózy NANDA (North American Nursing Diagnosis Association) a na ně navazující ošetrovatelské intervence NIC (Nursing Interventions Classification) expertky ošetrovatelství z akademického prostředí/pedagogové ve Slovenské (dále SR) a v České republice (dále ČR) stanovují nejčastěji. Určit ty ošetrovatelské diagnózy, které jsou hodnoceny jako významné. Metody: Pro výzkum byla použita Likertova škála a Fehringův model validity diagnostického obsahu (Diagnostic Content Validity Model, DCV model). Výběrový soubor tvořilo celkem 55 respondentů (n=55, ve 2 podsouborech n_1, n_2), z toho 39 z SR a 16 z ČR.

Hodnoceno bylo celkem 14 položek, které zahrnovaly 14 ošetrovatelských diagnóz NANDA. Výsledky: Zjistili jsme, že slovenské a české sestry/expertky shodně vyhodnotily diagnózy *Riziko infekce a Akutní bolest*, z toho slovenské expertky uvedly *Akutní bolest* (4,49) a *Riziko infekce* (4,03), české expertky uvedly položky *Riziko infekce* (4) a *Akutní bolest* (4). Závěr: Výsledky mezinárodní studie podávají validní poznatky pro rozvoj kurikula budoucích sester a možnost objektivní validace ošetrovatelských intervencí NIC ve vztahu k vybraným ošetrovatelským diagnózám.

Klíčová slova: Ošetrovatelská intervence NIC. Ošetrovatelská diagnóza NANDA. Klinické ošetrovatelství. Sestra/pedagog – expert. Validace.

Úvod

Výzkumné výstupy realizované na Slovensku v oblasti ošetrovatelské terminologie, tj. ošetrovatelských diagnóz, očekávaných výsledků a ošetrovatelských intervencí sester/expertek vznikají na Fakultě sociálních věd a zdravotnictva Univerzity Konštantina Filozofa v Nitre v období let 2016-18 za podpory projektu Kega s názvem *Implementace ošetrovatelských intervencí do multimediálních technologií v přípravě sester 1* a v letech 2019 – 2022 taktéž za podpory projektu Kega s názvem *Implementace ošetrovatelských intervencí do multimediálních technologií v přípravě sester 2* a to ve spolupráci s Fakultou zdravotnických studií Západočeské univerzity a s Fakultou zdravotnických odborů Prešovské univerzity v Prešově. Fakulta sociálních věd a zdravotnictva UKF v Nitře, Katedra ošetrovatelství a s ní spolupracující experti validace jednotlivých

univerzit mají vysoce erudované akademické pracovníky současně s odbornou a především specializovanou způsobilostí v jednotlivých oblastech klinické praxe ošetrovatelství, kteří jsou kompetentní k vytvoření a řízení odborných týmů expertů/sester specialistek k ověření souboru ošetrovatelských intervencí zařazených do přípravy budoucích sester. Současně disponují zázemím dalších specializovaných odborníků na výukových pracovištích fakultních nemocnic. Vyvíjející se stále nové požadavky praxe, dostupné poznatky mezinárodních klasifikačních ošetrovatelských systémů (NANDA, NIC, NOC a dalších) ošetrovatelské praxe vyžadují naléhavou potřebu implementace do výuky pregraduálních programů zaměřených na výstupní kompetence regulovaných profesí směrnicemi EU. Experti/sestry/porodní asistentky v akademickém prostředí, které se podílejí na výuce sester, validovaly předložené ošetrovatelské diagnózy NANDA a k nim náležitě ošetrovatelské intervence NIC. Předkládáme jednu z částí výsledků výzkumu validačního procesu expertů validace, kteří splňovali Fehringova kritéria experta (Fehring, 1986; 1994).

Cíl

Cílem výzkumné studie bylo zjistit, které ošetrovatelské diagnózy NANDA a na ně navazující ošetrovatelské intervence NIC sestry/expertky/pedagogové z akademického prostředí ve Slovenské republice (dále SR) a v České republice (dále ČR) stanovují nejčastěji. Určit ty ošetrovatelské diagnózy NANDA, které jsou hodnoceny jako významné. Teoretické poznatky ošetrovatelství, empiricky ověřené v praxi i ve

vzdělávání akceptovat jako nutnou součást implementace do vysokoškolské přípravy sester.

Metody

Výzkumná studie proběhla ve třech fázích. První fáze zahrnovala práci s databázemi Science Direct a MEDLINE, umožňující vyhodnocení stavu poznatků. Druhá fáze spočívala ve stanovení předpokladu a určení nejvýznamnějších ošetrovatelských diagnóz NANDA, používaných na klinických ošetrovatelských jednotkách. Druhé fáze se účastnily expertky, které v plném rozsahu splňovaly Fehringova kritéria, nikoliv kritéria modifikovaná. Výsledkem jejich analýz byl soubor vybraných položek, připravených k validaci. Následovala třetí fáze, jejíž úkolem bylo položky ověřit v akademickém a klinickém prostředí. K těm, ošetrovatelským diagnózám NANDA, které expertky považovaly za významné, přiřadit ošetrovatelské intervence NIC (Nursing Interventions Classification). Pro výzkum byla použita Likertova škála a Fehringův model validity diagnostického obsahu (Diagnostic Content Validity Model, DCV model). Výběrový soubor tvořilo 416 ($n=416$, ve 2 podsouborech n_1 , n_2) sester/expertek klinického ošetrovatelství, z toho 307 z SR a 109 z ČR. Z akademického prostředí se výzkumu zúčastnil výběrový soubor sester/expertek/pedagogů celkem v počtu 55 respondentů ($n=55$, ve 2 podsouborech n_1 , n_2), z toho 39 z SR a 16 z ČR. Celkový soubor tvořilo 471 expertů validace. Expertky/sestry splňovaly Fehringova kritéria modifikovaná pro Českou a Slovenskou republiku. Proběhla deskriptivní empirická studie. Během statistického zpracování hodnot souboru

respondentů byl použit – výpočet početnosti, aritmetický průměr, směrodatná odchylka, minimální a maximální hodnoty v statistickém programu IBM SPSS 22.

V této výzkumné studii prezentujeme výsledky validačního procesu, který proběhl v akademickém prostředí tří univerzit. Výběrový soubor tvořilo celkem 55 (n=55) sester/expertek/pedagogů ošetrovatelství, z Univerzity Konstantina Filozofa v Nitre, z Prešovské univerzity, ze SR a ze Západočeské univerzity, z ČR. Expertky/sestry splňovaly plně Fehringova kritéria. Byl vytvořen měřicí nástroj, který obsahoval 11 položek pro anamnestická data a 14 položek vlastního výzkumného šetření. U šetřených položek, zahrnujících ošetrovatelské diagnózy NANDA a s nimi spojených ošetrovatelských intervencí NIC, byla zpracována statistická významnost. Hodnoceno bylo celkem 14 položek, které zahrnovaly 14 ošetrovatelských diagnóz NANDA: 1. Akutní bolest; 2. Chronická bolest; 3. Strach; 4. Úzkost; 5. Narušený spánek; 6. Riziko infekce; 7. Omezená soběstačnost; 8. Únava; 9. Nedostatek vědomostí; 10. Akutní zmatenost; 11. Chronická zmatenost; 12. Porušený diskomfort; 13. Porušení kožní integrity; 14. Narušení sociálních interakcí. Ke každé položce (ošetrovatelské diagnóze NANDA) byla přiřazena významnost na Likertově škále od 1 do 5 (1 – žádná významnost, 2 – malá významnost, 3 – střední významnost, 4 – velká významnost, 5 - nejvyšší významnost).

Výsledky

Zjistili jsme, že z celkového počtu 14 validovaných položek – ošetřovatelských diagnóz, slovenské sestry/expertky/pedagogové vyhodnotily na prvním pořadí položku č. 1 - ošetřovatelskou diagnózu *Akutní bolest*, na druhém položku č. 6 – ošetřovatelskou diagnózu *Riziko infekce*, na třetím místě položku č. 3 - ošetřovatelskou diagnózu *Strach*. České sestry/expertky/pedagogové vyhodnotily na prvním pořadí položku č. 1 - ošetřovatelskou diagnózu *Akutní bolest* a položku č. 6 – ošetřovatelskou diagnózu *Riziko infekce*. Shodně oba dva soubory uvedly ošetřovatelské diagnózy *Akutní bolest* a *Riziko infekce* (Tab. 1, Tab. 2), porovnání položek obou souboru (Tab. 3).

Tab. 1 Pořadí položek (1-14) hodnocené slovenskými experty/sestrami/pedagogy

Descriptive Statistics						
Ošetřovatelské diagnózy	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	
Akutná bolest	39	1	5	4,49	0,942	
Chronická bolest	39	1	5	3,62	1,227	
Strach	39	2	5	4	0,858	
Úzkost	39	1	5	3,62	0,935	
Narušený spánek	39	2	5	3,64	0,959	

Riziko infekcie	39	1	5	4,03	1,038	
Obmedzená sebestačnost	39	1	5	3,79	0,978	
Únava	39	1	5	3,1	1,231	
Nedostatok vedomostí	39	1	5	3,77	1,135	
Akútna zmätenosť	39	1	5	2,77	1,245	
Chronická zmätenosť	39	1	5	2,54	1,232	
Porušený diskomfort	39	1	5	3,36	0,903	
Porušenie kožnej integrity	39	1	5	3,87	1,031	
Narušenie sociálnych interakcií	39	1	5	3,21	0,978	
Valid N (listwise)	39					
a Krajina = SVK						

Legenda: SD – směrodatná odchylka; AM (Mean)-aritmetický průměr

Komentář: slovenské sestry/expertky/pedagogové vyhodnotily na prvním pořadí položku č. 1 - ošetrovatelskou diagnózu Akutní bolest (M=4,49), na druhém položku č. 6 – ošetrovatelskou diagnózu Riziko infekce (M=4,03), na třetím místě položku č. 3 - ošetrovatelskou diagnózu Strach (M=4).

Tab. 2 Pořadí položek (1-14) hodnocené českými
experty/sestrami/pedagogy

Descriptive Statisticsa									
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation				
Akútna bolesť	16	1	5	4	1,789				
Chronická bolesť	16	1	5	3,44	1,59				
Strach	16	1	5	3,5	1,317				
Úzkosť	16	1	5	3,13	1,088				
Narušený spánok	16	1	4	2,81	0,75				
Riziko infekcie	16	1	5	4	1,317				
Obmedzená sebestačnosť	16	2	4	3,25	0,856				
Únava	16	1	4	2,63	1,088				
Nedostatok vedomostí	16	1	5	3,56	1,153				
Akútna zmätenosť	16	1	5	3,13	1,544				
Chronická zmätenosť	16	1	5	2,94	1,482				

Porušený diskomfort	16	1	5	2,75	1,125	
Porušení kožnej integrity	16	1	5	3,81	1,276	
Narušenie sociálnych interakcií	16	2	5	3,19	0,911	
Valid N (listwise)	16					
a Krajina = CZ						

Legenda: SD – směrodatná odchylka; AM (Mean)-aritmetický průměr

Komentář: české sestry/expertky/pedagogové vyhodnotily na prvním pořadí položku č. 1 - ošetrovatelskou diagnózu Akutní bolest (M=4) a položku č. 6 – ošetrovatelskou diagnózu Riziko infekce (M=4); na druhém místě položku č. 13 Porucha kožní integrity (M=3,81).

Následně jsme porovnali hodnocení obou podsouborů expertů pedagogů zastoupených za ČR a SR. První podsoubor - 39 respondentů sester/expertek/pedagogů ošetrovatelství byl z Univerzity Konstantina Filozofa v Nitre a z Prešovské univerzity, druhý podsoubor – 16 respondentů sester/expertek/pedagogů ošetrovatelství byl ze Západočeské univerzity z ČR (Tab. 3).

Tab. 3 Porovnaní hodnocení expertek SR a ČR

Expert/pedagog	SR	CR
Pořadí oše diagnóz	M	M
Akútna bolesť	4,49	4
Riziko infekcie	4,03	4
Strach	4	3,5
Porušenie kožnej integrity	3,87	3,81
Obmedzená sebestačnosť	3,79	3,23
Nedostatok vedomostí	3,77	3,56
Narušený spánok	3,64	2,81
Chronická bolesť	3,62	3,44
Úzkosť	3,62	3,19
Porušný diskomfort	3,36	2,75
Narušenie sociálnych interakcií	3,21	3,13
Únava	3,1	2,63
Akútna zmätenosť	2,77	3,13
Chronická zmätenosť	2,54	2,94

Legenda: AM (Mean)-aritmetický průměr

Komentář: oba podsoubory slovenských a českých sester/expertů/pedagogů uvedly shodně na prvním pořadí položku č.1 - ošetrovateľskú diagnózu Akutní bolest (M=4,49; M=4) a položku č. 6 – ošetrovateľskú diagnózu Riziko infekce (M=4,03; M=4). Ve třetím pořadí uvedly slovenské expertky Strach a české expertky Poruchu kožní integrity.

Závěr

Výsledek mezinárodní studie expertů validace přináší nové poznatky pro rozvoj studijních programů - kurikul sester v pregraduálním i celoživotním vzdělávání. Vzájemná spolupráce expertů tří univerzitních pracovišť a expertů klinických pracovišť fakultních nemocnic umožnila získat validní poznatky a zahájit validační procesy. Hodnocení expertů/sester/pedagogů z akademického prostředí, kteří plně splňují Fehringova kritéria (Fehring, 1994), nikoliv modifikovaná (Zeleníková, 2010), je mezinárodně srovnatelné s vyspělými vzdělávacími systémy, které se podílejí na implementaci poznatků klinické praxe do programů ošetrovateľství. Dávají další možnost objektivní validace ošetrovateľských intervencí NIC ve vztahu k vybraným ošetrovateľským diagnózám NANDA, které jsou sestrami/experty/pedagogy považovány za významné v klinické ošetrovateľské praxi a ve výuce sester.

Zdroje

BULECHEK, G.M., McCLOSKEY, J.C. (1992). Defining and validating nursing interventions. In *Nursing Clinics of North America*. 1992, vol. 27, no. 2, p. 289-299.

BULECHEK, G. M. – BUTCHER, H. K. – DOCHTERMAN, J. M. (2008). *Nursing Interventions Classification (NIC)*. 5. edit. Oxford: Elsevier. 938 s. ISBN 978-0-323-05340-2.

BULECHEK, G. M. – BUTCHER, H. K. – DOCHTERMAN, J. M. – WAGNER, CH. (2013). *Nursing Interventions Classification (NIC)*. 6. edit. St. Louis: Elsevier. 607 p. ISBN 978-0-323-10011-3.

FEHRING, R. J. (1986). Validation diagnostic labels: standardized methodology. In *Classification of Nursing Diagnoses: Proceedings of the Sixth Conference*. St. Louis: Mosby, 1986. p. 180-91. ISBN 0-801637-66-X.

FEHRING, R. J. (1994). The Fehring Model. In *Classification of Nursing Diagnoses: Proceedings of the Tenth Conference NANDA*. Eds. Carroll-Johnson, R. M. et al. Philadelphia: Lippincott, 1994, p. 55-62. ISBN 0-397-550011-1.

SMITH, J. A. - FLOWERS, P. - LARKIN, M. (2009). *Interpretative phenomenological Analysis: Theory, Method and Research*. London: Sage Publications. ISBN 9781412908344, 1412908345.

ZÁKON č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

ZELENÍKOVÁ, R. a kol. (2010). Návrh kritérií výberu expertov pre validizáciu ošetrovateľských diagnóz v ČR a SR. In *Kontakt*. 2010. roč. 12, č. 4, s. 407-413.

Vědecká studie vznikla za podpory projektu č. 022UKF- 4/2020 s názvom Implementácia ošetrovateľských intervencií do multimediálnych technológií v príprave sestier 2.